

УДК 328.122:321.7 (4)

ОСОБЛИВОСТІ ТА НАСЛІДКИ УРЯДІВ МЕНШОСТІ В СИСТЕМАХ «КОНТРАКТНОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ» У КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Надія Панчак-Бялоблоска

*Вища школа регіональної економіки в м. Кутно (Республіка Польща),
Львівський національний університет імені Івана Франка,
філософський факультет, кафедра політології
вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна,
e-mail: nadia.panczak@gmail.com*

Проаналізовано особливості та наслідки урядових кабінетів меншості в системах «контактного парламентаризму» у країнах Європи. Означено партійно-електоральні, ідеологічні, виконавчо-законодавчі, владно-опозиційні, парламентсько-законодавчі й внутрішньоурядові детермінації, а також вплив парламентської опозиції і парламентських комітетів на уряди меншості в системах «контактного парламентаризму». Підтверджено, що уряди меншості мають особливе місце, якщо вони часто повторювальні та формально зумовлені/підтримані. Водночас виявлено, що сильніші та ефективніші уряди меншості віддають перевагу не стабільним «конtrakтам», а так званім «фухливим коаліціям» з опозиційними партіями. Загалом вмотивовано, що система «контактного парламентаризму» – це серединний варіант між законодавчою й урядовою коаліцією.

Ключові слова: уряди меншості, парламентська демократія, «контактний парламентаризм», «контакт», коаліція, Данія, Норвегія, Швеція.

На тлі загальноєвропейських особливостей партійно-електоральної, ідеологічної, виконавчо-законодавчої та владно-опозиційної детермінації, а також статистики та частоти формування урядів меншості окремого аналізу потребують інституційні і політичні системи, у яких уряди меншості формуються й перманентно тлумачаться як інституціоналізовані, формально зумовлені чи підтримані. Такі політичні системи доволі часто іменуються феноменом «контактного парламентаризму» і на практиці характеризуються тим, що у них саме уряди меншості (однопартійні або коаліційні) детермінуються як формальні письмові домовленості урядової чи урядових партій із однією або кількома неурядовими/опозиційними парламентськими партіями, що зумовлює чи раніше зумовлювало високу частоту формування та функціонування урядів меншості. Відтак актуальність запропонованого дослідження зумовлена потребою розуміння того, чому так відбувається, у чому сутність та своєрідність систем «контактного парламентаризму», їхніх головних атрибутивних інституційно-процесуальних й раціонально-партологічних параметрів загалом і в деяких аналітичних кейсах, якими зазвичай називають Швецію, Данію і меншою мірою – Норвегію.

Окреслена проблематика розвинена у наукових доробках таких дослідників, як Д. Артер [2], Т. Бейл, Т. Бергман і Н. Ейлотт [3–6], Ф. Крістіансен [7; 8], К. Кромбез [9], Е. Дамгаард [10], К. Грін-Педерсен [12], М. Матілла і Т. Рауніо [14], Х. Наруд і К. Стром [16; 22–24], Б. Раш [19], А. Саннерстедт [20], А. Ск'явеланд [21] й інші. Однак у цих доробках так і не здійснено вичерпної систематизації феномену систем «контактного парламентаризму», а також не до кінця окреслено сутність та зумовленість формального характеру урядів меншості. Відтак метою запропонованої статті є узагальнення практики, зумовленості та наслідків урядів меншості у системах «контактного парламентаризму».

Пристаючи до розв'язання поставленої мети, передусім виходимо із зауваження Т. Бергмана та Н. Ейлотта [5], а також Т. Бейла та Т. Бергмана [4], згідно з яким «контактний парламентаризм» (чи, за словами названих дослідників, «консолдований контактний парламентаризм», з англ. «full-fledged contract parliamentarism») – це такий інституційно-політичний сценарій, за якого: а) урядовий кабінет укладає формальний, виразний та

чіткий письмовий «контракт» із однією чи декількома неурядовими парламентськими партіями, внаслідок чого вони трактуються як партнери такого урядового кабінету; б) цей «контракт» ставить партнерів у ситуацію наявності специфічної законодавчої угоди чи тимчасового (але обов'язково письмового) зобов'язання, які неодмінно мають бути доступними громадськості;

в) політичні партії парламентської опозиції, котрі підписують «контракт», отримують своїх посадовців на високому владно-політичному рівні, але водночас на рівні, нижчому від урядового (притаманного лише для урядових партій).

Це, на думку М. Лейвера і Н. Шофілда [13, с. 67], Т. Бейла і Т. Бергмана [4, с. 422], означає, що «контракт» і «контрактний парламентаризм» доцільно сприймати у вигляді чогось проміжного чи середнього між традиційним розумінням законодавчої коаліції й урядової коаліції. Інакше кажучи, «контракту» не вистачає деяких інституційних і партійно-кооперативних параметрів для того, щоб бути безпосереднім виявом урядової коаліції. Це простежуємо з рис. 1, у якому детерміновано типи партійних урядів у парламентських демократіях, котрі характеризуються наявністю змагальних дво- чи багатопартійних систем, що за результатами парламентських виборів ведуть до реалізації ситуацій парламентської більшості чи меншості.

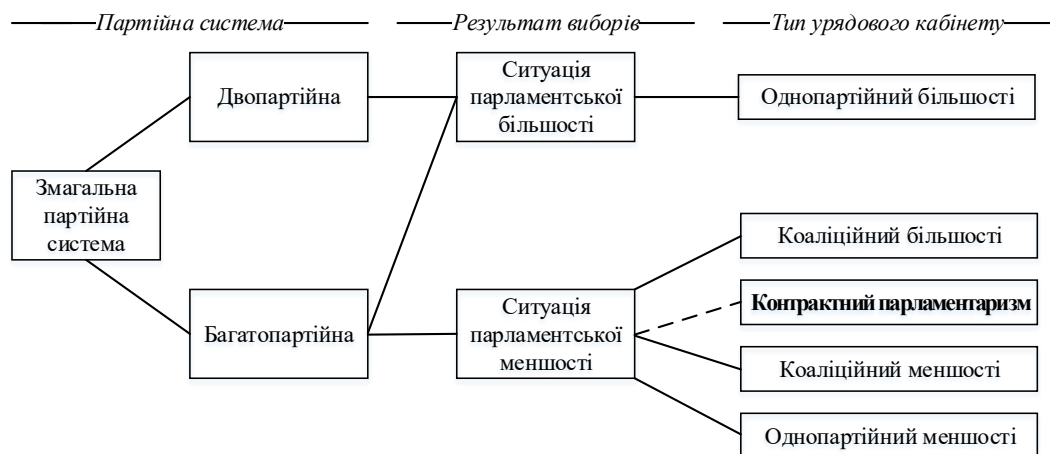

Рис. 1. «Контрактний парламентаризм» у класифікаційній структурі партійних урядів у парламентських демократіях [4; 18, с. 119]

Накладаючи таке визначення й особливості «контрактного парламентаризму» на європейські парламентські демократії, а точніше на скандинавські країни Європи (бо, як уже згадувалось, прикладами «контрактного парламентаризму» у Європі є Данія, Норвегія та Швеція), спостерігаємо, що в цих країнах парламентські системи часто репрезентують дистинктивну модель відносин між урядами і парламентами, на чому, приміром, акцентують Ф. Крістіансен [7, с. 1], Е. Дамгаард [10], А. Саннерстедт [20], Д. Артер [2] й інші науковці. Спільною ознакою політичних систем у Данії, Норвегії та Швеції як прикладів систем негативного парламентаризму (де уряди не потребують інвеститури парламентів, а лише повинні ними бути «толерованими»), є те, що вони комбінують партійну згуртованість і спеціалізовані/інституціоналізовані парламенти з сильними формальними повноваженнями, з одного боку, і звичним функціонуванням урядів меншості в умовах ведення постійних політичних перемовин із опозиційними партіями – з іншого боку [20, с. 52]. Так відбувається уже впродовж 3–5 десятиліть, коли уряди меншості виявляються переважаючими та постійними. Унаслідок цього, як зауважує Е. Дамгаард [10], простежуємо пожвавлення скандинавських парламентів, які, на думку Д. Артера, позиціонуються як «політично впливові законодавчі органи», а не як «транспортні компанії» [2]. Але у кожній європейській системі «контрактного парламентаризму» це відбувається по-різному, а відтак потребує деталізації.

Апелюючи до досвіду «контрактного парламентаризму» в Швеції, помічаємо, що в ній окреслена інституційно-процесуальна модель була апробована до 1976 р. і з 1994 р., коли визначальною урядово-формотворчою силою кабінетів меншості була/є партія «Соціал-демократи» [3; 4]. У цей період співпраця між кабінетами меншості й опозиційними партіями їхньої «зовнішньої підтримки» нагадувала/нагадує співпрацю між партіями у межах коаліційних урядів більшості [7]. Річ у тім, що урядові і неурядові партії в межах урядів меншості й систем «контрактного парламентаризму» мають не лише спільні програми, однак й процедури контролю за їхньою реалізацією, що не завжди властиво навіть для коаліційних урядів більшості. Але уряди меншості в умовах «контрактного парламентаризму» все ж не вдається назвати коаліційними більшості, оскільки їхнім урядовим партіям не вистачає парламентських мандатів. Окрім того, представники партій «зовнішньої підтримки» урядів меншості в Швеції в умовах систем «контрактного парламентаризму» не мають своїх представників, які беруть формальну участь у прийнятті владно-управлінських рішень кабінетів.

Що стосується Данії, відносно якої термін «контрактний парламентаризм» зустрічається дещо рідше, то в ній треба виділяти два періоди функціонування урядів меншості. Перший – у 1945–1973 рр., коли уряди меншості мали місце в абсолютній більшості випадків. Другий – з 1973 р., коли в Данії не було сформовано жодного уряду більшості. Однак тільки у перший період в Данії діяли принципи «контрактного парламентаризму». Натомість із 1973 р. подібної практики у Данії більше не спостерігалось. Аналіз історії формування однопартійних і коаліційних урядів меншості в Данії засвідчує й те, що в ній не створено їхньої унілатеральної моделі. Натомість у Данії простежено декілька моделей формування урядів меншості та міжпартійної співпраці і міжпартійних домовленостей у їхніх межах. Але сумарно вони не є «контрактами», які забезпечують загальну і безпосередню підтримку урядів меншості. Воднораз, виявлено, що данські уряди меншості та неурядові/опозиційні парламентські партії часто беруть участь у певному типі своєрідних «переговорних угод», які стосуються законодавчого процесу. У цих угодах, які часто є «законодавчими компромісами» [22], парламентські партії погоджуються на деякі політичні дії, до яких вони змушують одна одну впродовж певного періоду часу. Тому навіть в умовах «законодавчих компромісів» є елементи «контрактного парламентаризму», оскільки «компроміси» забезпечують можливість неурядових/опозиційних партій впливати на владно-політичний процес. Річ у тому, що партнери, які досягають «законодавчих компромісів», наділені правом взаємного вето конкретних сфер та питань політики, які вони узгодили або мають узгодити. Це квазі-урядовий механізм, оскільки партії «зовнішньої підтримки» урядів у такому випадку не зосереджуються на якійсь одній сфері політики, а зміщуються від сфери до сфери, внаслідок чого парламент трактують як «найбільш впливовий» [8].

Нарешті, найслабше, з першого погляду, «контрактний парламентаризм» виявив себе у Норвегії з 1945 р. Значною мірою такий висновок правомірний, бо єдиною сферою політики, у якій парламентські (урядові й опозиційні) партії співпрацюють між собою постійно і формально, є бюджетна. За процедурами прийняття щорічних бюджетів Норвегія відрізняється від інших систем «контрактного парламентаризму». Це виявляє, що інституційна практика виконавчо-законодавчих відносин у Норвегії нагадує конвенціональне правління. Але навіть попри це, як вказують Х. Наруд та К. Стром [16, с. 179], найважливіші законодавчі ініціативи в Норвегії зазвичай є сферою компетенції кабінету. Це означає, що норвезькі урядові кабінети меншості зазвичай формуються і функціонують саме на підставі спеціальної неформальної парламентської підтримки [1; 16, с. 183]. Тобто нема «сполучних домовленостей», через які урядові партії навмисне намагаються не пов'язувати себе з опозиційними партіями постійно, а віддають перевагу «одноразовій» законодавчій більшості. А це аргументує, що спосіб формування та функціонування урядів меншості у Норвегії є передумовою зростання парламентського впливу на виконавчу вертикаль. Річ у тому, що уряд пропонує свої законодавчі ініціативи та чекає підтримки їх від парламенту. Однак щоби урядові ініціативи були прийняті, уряд часто повинен йти на поступки та вносити поправки у свої законопроекти. Крім того, урядовий кабінет час від часу ризикує, що парламент діятиме супроти його волі. У цьому контексті норвезький кейс є очевидним зразком так званого «міноритарного парламентаризму» чи «парламентаризму меншості», що реалізується через наявність інститутів слабого уряду в сильного парламенту. Про слабкість «контрактного парламентаризму» додатково засвідчує і конституційно зумовлений факт, що в Норвегії не передбачено можливості дострокового розпуску парламенту.

Відтак, узагальнюючи параметри й особливості «зовнішньої підтримки» урядів меншості неурядовими/опозиційними політичними партіями у системах «контрактного парламентаризму», розуміємо, що вони є дистинктивними. Наприклад, у Швеції соціал-демократичні однопартійні урядові кабінети меншості тісно співпрацюють з двома політичними партіями «зовнішньої підтримки». Це наближує такі урядові кабінети до феномену «домовленостей зовнішньої підтримки». Адже результовані через них «контракти» узгоджуються до моменту формування урядів, є всеосяжними і явними у політичному зрізі і саме тому забезпечують більш, ніж короткострокову прихильність неурядових партій до таких урядів, пролонгуючи їхню діяльність [3; 24, с. 62, 97]. Натомість у Норвегії ситуація опозиційно-контраверсійна, бо законодавчі коаліції конструюються від випадку до випадку як ситуативні, через що домовленості про формування чи підтримку урядів меншості не є формалізованими. Нарешті, кейс Данії є проміжним/середнім, адже ключові питання найчастіше розв'язуються на підставі законодавчих компромісів, у яких певні групи партій змушують одна одну впродовж окресленого часу діяти так, як вони узгодили. Відповідно данський кейс є випадком змішування двох стратегій: по-перше, коли підтримка урядів меншості зумовлюється специфічним набором партій із приводу вузького кола проблем, але упродовж тривалого періоду; по-друге, коли підтримка урядів меншості зумовлена специфічним набором партій із приводу широкого кола проблем, але упродовж короткого часу [24, с. 68]. У зв'язку з цим данські міжпартійні домовленості в зрізі формування та функціонування урядів меншості відрізняються від шведських: по-перше, вони не настільки прагматичні/широкі у політично-ідеологічному діапазоні, а по-друге, учасники законодавчих компромісів – не обов'язково партії, які відповідають за стабільність урядів. Це спричинено тим, що данські партії «зовнішньої підтримки» урядів меншості часто є різко опозиційними [7, с. 15]. Найбільша відмінність данського парламентаризму від норвезького ж простежується у практиці законодавчих компромісів, яка відрізняється від практики спеціальних законодавчих коаліцій кореляцією із точним періодом часу, коли партії гарантують/надають одна одній вето-повноваження. Приміром, поки законодавчий компроміс діє, група партій, що його досягає, не може його порушувати. Тому чимало законодавчих компромісів можуть бути чинними водночас, формуючи тим самим «витончену павутину». На відміну від Норвегії, це обмежує свободу партій створювати законодавчі коаліції у різних сферах політики.

Водночас, особливості «зовнішньої підтримки» урядових кабінетів меншості неурядовими/опозиційними партіями у системах «контрактного парламентаризму» уніфікуються тим фактом, що обсяги політичних цілей урядових партій у рамках однопартійних чи коаліційних урядів меншості є меншими, ніж обсяги політичних цілей у рамках законодавчих коаліцій, які підтримують уряди меншості [24, с. 97]. Але попри це, «зовнішня підтримка» урядів меншості неоднозначно кореспондується з відносною «силою» парламентів і урядів. Тому К. Стром наголошує: що сильніший урядовий кабінет меншості, то більше він віддаватиме перевагу не стабільним угодам («контрактам») із опозиційними партіями, а так званим «рухливим коаліціям» із ними [24, с. 97]. Зі слів ж Е. Дамгаарда, трендом слабких урядів меншості є укладання таких угод, які не забезпечують таким урядам стабільної «зовнішньої підтримки» [10, с. 90].

Дві позиції як одночасно правильні, але в різних аналітичних ракурсах, об'єднує Ф. Крістіансен [7, с. 15]. Він зауважує, що урядові кабінети меншості, які ґрунтуються і не ґрунтуються на формальних домовленостях, можуть бути і сильними, і слабкими, однак у різних політико-інституційних умовах. З огляду на це, П. Варвік акцентує: підтримка чи незаперечення урядових кабінетів меншості опозиційними партіями у парламентських демократіях може бути «формальною», «декларованою» або «недекларованою» [25]. Отже, тип «зовнішньої підтримки» урядів меншості не обов'язково передбачає і попереджає, що урядовий кабінет є слабким або сильним порівняно з парламентом. Натомість цілком очевидно інше: слабкий уряд меншості робить значно більше поступок перед парламентом для досягнення домовленостей і цілей, аніж сильний уряд меншості.

Значною мірою причини вибору точного типу домовленостей між урядовими й опозиційними партіями в зрізі урядових кабінетів меншості у системах «контрактного парламентаризму» залежать від кореляції владно-посадових і політично-ідеологічних цілей парламентських партій. Це спонукає Х. Педерсен і К. Гріна-Педерсена відзначити, що кабінети меншості – компроміс безпеки і гнучкості реалізації партійних цілей [12; 17]. Тобто, за К. Стромом [24, с. 108], кабінети меншості є результатами варіативності двох законодавчих стратегій кожної

партії – врахування своєї переговорної «сили» і власної здатності контролювати порядок денний. Переговорна «сила» кожної парламентської партії корелює з кількістю можливих урядових коаліцій за участі такої партії, дисперсією/фракціоналізацією парламентської опозиції й ідеологічною близькістю партій парламенту. Перевагою у такому випадку є ситуація, коли парламентська партія не потребує підтримки кількох партнерів. Натомість здатність партії контролювати порядок денний пов'язана з тим, наскільки, будучи урядовою, вона контролює розгляд тих чи інших питань. Ця стратегія корелює здебільшого з наявністю децентралізованих парламентських комітетів. Відтак, розглядаючи уряди меншості як політичні актори, однак не вважаючи такими акторами неурядові парламентські партії, Е. Дамгаард і К. Стром усе-таки зауважують, що домовленості про формування та/або функціонування урядових кабінетів меншості у системах «контрактного парламентаризму» є результатом міжпартійних взаємин [10; 23].

Як вдало констатує перший [10], існує три чинники, які впливають на зміну міжпартійних взаємин, а відповідно на зміну «сили» повноважень парламентів. Це – інституційні реформи, електоральні результати і зміна партійних стратегій. Другий зауважує [23], що особливості урядових кабінетів меншості у системах «контрактного парламентаризму» доцільно розглядати на підставі раціонально-партологічних й інституційних пояснень, оскільки: а) політичні партії можуть мати більше політично-ідеологічних, а не владно-посадових цілей та пріоритетів; б) партії в окремих випадках можуть досягати політичних цілей, не будучи членами кабінетів. Окрім того, короткострокові (негайні) винагороди партій від членства в урядових коаліціях можуть мати наслідком довгострокові витрати – переважно у формі втрачених голосів на виборах. А тому партії іноді можуть відмовлятися від довгострокових витрат, не отримуючи короткострокових винагород.

Відтак К. Стром [23] констатує, що існує три ключові чинники, які пояснюють партійну «сором'язливість до влади» у системах «контрактного парламентаризму». По-перше, партії у таких системах зазвичай орієнтовані на майбутнє, бо їхні лідери користуються перевагами організаційної культури, дисципліни та лояльності, а це зменшує тиск на них стосовно досягнення короткострокових цілей. Паралельно це дає змогу таким партіям бути впевненими, що одержання ресурсів підтримки від масового членства і державних субсидій триватиме надалі. По-друге, парламентські структури сприяють тому, щоби партії були впливовими у термінах формування державної політики навіть з лав парламентської опозиції. Це звикло відбуватися із крісел сильних спеціалізованих постійних комітетів парламентів. По-третє, парламентські вибори, які завжди дуже конкурентні та змагальні й часто призводять до надмірно збалансованих результатів, слугують тому, що партії і партійні лідери чутливі до електоральних витрат від перебування при владі. Відмінність позицій Е. Дамгаарда і К. Строма в тому, що перша динамічніша, а друга – статичніша. Проте як один, так і другий вказують, що про особливості урядів меншості у системах «контрактного парламентаризму», як і в парламентських демократіях загалом, треба розмірковувати, враховуючи й інституційні, й раціонально-партійні детермінанти.

Підсумовуючи, звертаємось до зауважень й висновків Б. Раша [19] і К. Строма [23]. Вони зазначають, що серед ключових причин частого формування урядів меншості у системах «контрактного парламентаризму» чи загалом серед ключових причин феномену «контрактного парламентаризму» треба виокремлювати: а) конституційно-правове й інституційно-політичне детермінування патернами систем негативного парламентаризму [6]; б) формально-правове та фактично-політичне регламентування з допомогою інститутів сильних парламентів, для яких властиві сильна опозиція і впливові постійні комітети [11; 15]; в) раціонально-зумовлене детермінування владно-посадово і політико-ідеологічно орієнтованими міжпартійними взаєминами, зокрема за умови наявності домінуючих і центристських політичних партій [9; 14; 21]. Але такі висновки реалізуються по-різному і з різною інституційною, раціональною та партологічною детермінованістю/інтенсивністю. Тобто загалом уніфікованими вони є або повинні бути теоретично, однак розрізненими вони є або принаймні можуть бути практично.

Список використаної літератури

1. Aalberg T. Norway / Aalberg Toril // *European Journal of Political Research*. – 2002. – Vol. 41. – P. 1047–1056.
2. Arter D. Scandinavian politics today / David Arter. – Manchester : Manchester University Press, 1999. – 366 p.
3. Aylott N. Almost in Government, But Not Quite : The Swedish Greens, Bargaining Constraints and the Rise of Contract Parliamentarism / Nicholas Aylott, Torbjörn Bergman // Paper presented in Panel 6, ECPR joint sessions of workshops, Uppsala, April 2004. – 25 p.
4. Bale T. Captives No Longer, but Servants Still? Contract Parliamentarism and the New Minority Governance in Sweden and New Zealand / Tim Bale, Torbjörn Bergman // *Government and Opposition*. – 2006. – Vol. 41. – No. 3. – P. 422–449.
5. Bergman T. Parlamentarism per kontrakt – blir den svenska innovationen långlivad? / Torbjörn Bergman, Nicholas Aylott // *Riksdagens årsbok*. – 2003. – Vol. 3.
6. Bergman T. Sweden : Democratic Reforms and Partisan Decline in an Emerging Separation-of-Powers System / Torbjörn Bergman // *Scandinavian Political Studies*. – 2004. – Vol. 27. – No. 2. – P. 203–225.
7. Christiansen F. Inter-party Cooperation in Scandinavia : Minority Parliamentarism and Strong Parliaments / Flemming Juul Christiansen // Paper prepared for presentation at the ECPR Joint Sessions of Workshops in Granada. – 14–19 April 2005. – 37 p.
8. Christiansen F. Politiske forlig og mindretalsparlamentarisme i dansk politik / Flemming Juul Christiansen // *Politologiske Studier*. – 2002. – Vol. 5. – No. 1. – P. 23–37.
9. Crombez C. Minority Governments, Minimal Winning Coalitions and Surplus Majorities in Parliamentary Systems / Christopher Crombez // *European Journal of Political Research*. – 1996. – Vol. 29. – No. 1. – P. 1–29.
10. Damgaard E. The Strong Parliaments of Scandinavia : Continuity and Change of Scandinavian Parliaments / Eric Damgaard // Copeland G. *Parliaments in the Modern World : Changing Institutions* / Gary W. Copeland, Samuel C. Patterson. – Ann Arbor, 1994. – P. 85–103.
11. Döring H. Time as a Scarce Resource : Government Control of the Agenda / Herbert Döring // Döring H. *Parliaments and Majority Rule in Western Europe* / Herbert Döring. – Frankfurt : Campus Verlag, 1995. – P. 223–246.
12. Green-Pedersen C. Minority Governments and Party Politics : The Political and Institutional Background to the 'Danish Miracle' / Christoffer Green-Pedersen // *Journal of Public Policy*. – 2002. – Vol. 21. – No. 1. – P. 53–70.
13. Laver M. Multiparty Government : The Politics of Coalition in Europe / Michael Laver, Norman Schofield. – London : Oxford University Press, 1998. – 308 p.
14. Matilla M. Government Formation in the Nordic Countries : The Electoral Connection / Mikko Matilla, Tapio Raunio // *Scandinavian Political Studies*. – 2002. – Vol. 25. – No. 3. – P. 259–280.
15. Mattson I. Parliamentary Committees / Ingvar Mattson, Kaare Strøm // Döring H. *Parliaments and Majority Rule in Western Europe* / Herbert Döring. – New York : St Martin's Press, 1995. – P. 249–307.
16. Narud H. Norway : Madisonianism Reborn / Hanne Marthe Narud, Kaare Strøm // *Scandinavian Political Studies*. – 2004. – Vol. 27. – No. 2. – P. 175–201.
17. Pedersen H. Politiske forlig i dansk politik 1850–2001. En analyse af sammenhængen mellem mindretalsparlamentarisme og forekomsten af forpligtende lovgivningskoalitioner : Thesis / Helene Helboe Pedersen. – Aarhus : Department of Political Science, 2005.
18. Powell B. *Comparative Politics Today : A World View* / Bingham G. Powell Jr., Kaare Strøm, Russel J Dalton. – New York : Longham, 2003. – 802 p.
19. Rasch B. Why Minority Governments? Executive-Legislative Relations in the Nordic Countries / Bjørn Erik Rasch // Persson T. *Parliamentary Government in the Nordic Countries at a Crossroad* / Thomas Persson, Matti Wiberg. – Stockholm, 2011. – P. 7–17.
20. Sannerstedt A. Negotiations in the Riksdag / Anders Sannerstedt // Stenelo L.-G. *The Bargaining Democracy* / Lars-Göran Stenelo, Magnus Jernbeck. – Lund : Lund University Press, 1996. – P. 17–58.
21. Skjæveland A. Modelling Government Formation in Denmark and Beyond / Asbjørn Skjæveland // *Party Politics*. – 2009. – Vol. 15. – No. 6. – P. 715–735.
22. Strøm K. A Behavioral Theory of Competitive Political Parties / Kaare Strøm // *American Journal of Political Science*. – 1990. – Vol. 34. – No. 2. – P. 565–598.

23. Strøm K. Deferred Gratification and Minority Governments in Scandinavia / Kaare Strøm // *Legislative Studies Quarterly*. – 1986. – Vol. 11. – No. 4. – P. 583–605.
24. Strøm K. *Minority Government and Majority Rule* / Kaare Strøm. – Cambridge : Cambridge University Press, 1990. – 293 p.
25. Warwick P. Government Survival in Parliamentary Democracies / Paul Warwick // *The Journal of Politics*. – 1996. – Vol. 58. – No. 4. – P. 1244–1246.

THE FEATURES AND CONSEQUENCES OF MINORITY GOVERNMENTS IN THE SYSTEMS OF «CONTRACT PARLIAMENTARISM» OF EUROPEAN COUNTRIES

Nadia Panchak-Bialoblotska

*Higher School of Regional Economics in Kutno (the Republic of Poland),
Ivan Franko National University of Lviv, Faculty of Philosophy,
Department of Political Science, Universitetska str., 1, 79000, Lviv, Ukraine
e-mail: nadia.panczak@gmail.com*

The article is dedicated to analyzing the features and consequences of minority governments in the systems of «contract parliamentarism» in the countries of Europe. The author identified party, electoral, ideological, executive, legislative, power, opposition, parliamentary, legislative and inter-governmental determinations, as well as the influence of parliamentary opposition and parliamentary committees on minority governments in the systems of «contract parliamentarism». It was confirmed that minority governments have a special place, if they are often repetitive and formally conditioned/supported. At the same time, it was revealed that stronger and more efficient minority governments prefer not stable «contracts», but so-called «mobile coalitions» with opposition parties. It was generally motivated that the system of «contract parliamentarism» is the middle option between the legislative and governmental coalitions.

Keywords: minority governments, parliamentary democracy, «contract parliamentarism», «contract», coalition, Denmark, Norway, Sweden.